

Frans Van Dijk: Podagrist Lesturgeon hoofdauteur van "Drenthe ... geschetst" Interessante studie over Drentse dominee

door Frans Verkade

Hoewel hij reeds meer dan een eeuw geleden overleed is de naam van A.L. Lesturgeon allerm minst vergeten. De naar hem genoemde toneelvereniging in Vledder heeft daaraan het nodige bijgedragen. Bovendien heeft de in Oosterhesselen woonachtige C. van Dijk (voorheen directeur van de Stadsbibliotheek te Haarlem) recent doen blijken het nodige over deze predikant te hebben onderzocht. Onder de titel "Alexander Lodewijk Lesturgeon, Drenthe's eerste literator" is het resultaat eind vorig jaar door Uitgeverij Drenthe te Beilen gepresenteerd.

In de keurig verzorgde uitgave van 164 pagina's beschrijft de auteur achtereenvolgens de jeugdtijd van de Drentse dominee, de drie gemeenten waarin hij werkte, zijn omvangrijke literaire en journalistieke werkzaamheden, een nabeschouwing en een lijst met tal van publikaties. Meerdere fraaie illustraties en anonieme, aan Lesturgeon toegeschreven krantenpublicaties zijn aan het lezenswaardige boek toegevoegd.

Geboren op 16 oktober 1815 te Venlo in het gezin van een beroepsmilitair laat Lesturgeon zich overhalen tot de "minder luidruchtige loopbaan" van dominee. Ongetwijfeld aangemoedigd door z'n moeder, dochter van de Duitse predikant D.G.E. Mann. Het gezin vertrok al snel vanuit het Limburgse naar Drenthe, waar pa en later ook zoonlief geruime tijd de kost zouden verdienen. Alexander junior trok op veertienjarige leeftijd naar Kampen voor lessen in de oude talen Grieks en Latijn. Er volgden een periode thuisstudie en het Athenaeum te Deventer alvorens hij zich in 1835 bij de Groninger Rijksuniversiteit liet inschrijven. Eerst na zes jaar zag hij de bekroning met de toelating tot predikant in de Nederlandse Hervormde Kerk. Een afmattende wachttijd op een benoeming volgde. Ondertussen nam hij de pen ter hand en schreef gedichten, ook ter gelegenheid van de bezoeken van Koning Willem I en Willem II aan Drenthe. Niet zijn vacante woonplaats Coevorden maar het nabij gelegen Oosterhesselen benaderde hem in het voorjaar van 1843 voor vervanging van de zieke predikant. En van het één kwam het ander.

Reizen en boeken

Tot zover haalt auteur Van Dijk opmerkelijke wetenswaardigheden naar boven, ook al over liefdesperikelen en de verstandhouding met ouders en anderen. Zij komen de beeldvorming zeer ten goede. De bijdragen aan de boeken "Drenthe in vlugtige en losse omtrekken geschetst" en "Een Drentsch gemeenteassessor met zijne twee neven op reis naar Amsterdam" verklaren dat Lesturgeon niet zoals andere kandidaten in een sollicitatiedrift vacante gemeenten afreisde om z'n gaven voor gemeenten te doen horen.

Het hoofdstuk over Oosterhesselen is deels minder geslaagd. Raadpleging van kerkelijke archieven waren de beeldvorming ten goede gekomen. Zo ontbreekt het feit dat Lesturgeon met slechts twee andere kandidaten voor een preekbeurt in het vacante Giethoorn werd uitgenodigd. Daar werd uiteindelijk de zoon van de Kamper predikant beroepen. Wat wil je ook binnen dezelfde classis?

Nog opmerkelijker is de bijzondere procedure die in Oosterhesselen bij het beroepingswerk wordt gehanteerd. In het voordeel van Lesturgeon wordt niet alleen aldaar van de gebruikelijke regels afgeweken maar geven ook landelijke kerkbestuurders hiervoor "dispensatie".

Vrijzinnige start?

Ten onrechte stelt Van Dijk dat de jonge predikant bij de intrede te Oosterhesselen preekte naar aanleiding van Marcus 16 vers 15. Dat was blijkens het verslag in de Boekzaal van februari 1844 de tekst van zijn bevestiger, ds. T.J. Jansen Schoonhoven uit Gramsbergen. Daarin wordt

1 Johannes 1: 1-3 als uitgangspunt van de pas bevestigde vermeld. Dat is ook meer waarschijnlijk.

Gemeld bericht vertelt ook dat consulent R.P. Reddingius uit Zweeloo wordt "gepasseerd". Voor de bevestiging heeft Lesturgeon "zijn Hooggeachten vriend" gevraagd. Deze vermelding geeft te denken. Immers Jansen Schoonhoven was verre van vrijzinnig. Versterkt door het beeld dat Van Dijk vervolgens vanuit de kerkeradsnotulen schetst ontstaat het vermoeden dat Lesturgeon in z'n eerste gemeente minder vrijzinnig is begonnen dan wel wordt aangenomen. Deze verandering kan nog wel eens van invloed zijn geweest op zijn loopbaan. Het Zeeuwse 's-Heer Abtskerke, sedert 1846 vacant, maakt voor het aantrekken van een opvolger een lijst met zes gegadigden. Jawel, Lesturgeon te Oosterhesselen staat nummer één. Hij moet het bij de stemming afleggen tegen een Zeeuwse dominee. Zal de meerderheid dan toch geen brood hebben gezien in een voorganger uit het vrijzinnige Drenthe? Lesturgeon's naam ontdekken we later niet meer bij een nominatie in Zeeland of andere streken van orthodoxe signatuur.

Tractement

Van Dijk bevredigt de lezer in diens speuren naar het salaris van een predikant. Hij becijfert dit op ruim duizend gulden. Ofwel vier keer meer dan de burgemeester, die tevens secretaris te Oosterhesselen was. De auteur komt tot de conclusie dat Lesturgeon in z'n drie gemeenten "in financieel opzicht niets tekort isgekomen".

Dit lijkt me voorbarig. Immers in 1867 benaderde de predikant de Deventer Krant voor een correspondentschap. Hij motiveerde: "Ik heb vrouw en kinderen en moet er wat bij verdienen om zooveel hongerige monden behoorlijk te kunnen spijzigen". De opbrengsten van de kerkelijke landerijen waren vast niet altijd zo hoog als in 1857.

Moelijkheden Vledder

Voor de periode in Vledder (1854-1864), waar hij wederom een nieuwe pastorie in gebruik nam, haalt de auteur veel gegevens uit de in druk verschenen afscheidspreek. Terecht wijst van Dijk op de opvallende toon van deze laatste rede.

Behalve aan zegeningen herinnerde de predikant zijn toehoorders aan "liefdeloze kwaadsprekerij, lasterlijke geruchtvorming en listige sluwheid". In "grote moedeloosheid" had hij ontelbare malen op zondagmiddag voor een handjevol toehoorders op de preekstoel plaatsgenomen. "Keer op keer komt hij terug op de gestoorde relatie met verschillende leden van zijn gemeente", stelt de auteur vast. "Hij heeft Vledder gekwetst verlaten".

Ongetwijfeld had hij het anders verwacht. In z'n intredepreek had hij de hoop uitgesproken ook iets te mogen ervaren van de liefde die aan eerdere predikanten was betoond. Daarvan was niet veel gebleken, zij het dan dat hij kort voor z'n vertrek slaagde in de oprichting van het Reciteercollege Vollenhove. Genoemd naar de dichter-predikant die in de zeventiende eeuw korte tijd Vledder diende. Bovendien was Lesturgeon sterk betrokken bij de plaatselijke afdeling van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen. Zelfs hanteerde hij enige tijd de voorzittershamer.

Naar Zweeloo

Zijn langste ambtsperiode maakte de door Van Dijk beschreven predikant in Zweeloo door. Van 1864 tot zijn overlijden op 18 juni 1878. Evenals te Vledder viel op hem de tweede keuze. Hij mocht er de reeds genoemde ds. Reddingius opvolgen. Blijkens de lijst van publicaties maakte hij in deze periode veel tijd vrij voor publicaties. Proza had zijn voorkeur. Hij "vertaalde" de gelijkenis van de verloren zoon "in den tongval van het dorp Zweelo".

Daarnaast leverde hij veel bijdragen aan kranten en beschreef hij de historie, inclusief de Feestrede voor het tweede eeuwfeest van het ontzet op 7 augustus 1872 in de bomvolle kerk te Coevorden.

In de tweede helft van de uitgave gaat Van Dijk in op de bijdragen aan de Drentsche Volksalmanak en het Drents woordenboekje. Hij beschrijft z'n intensieve studie naar de auteurs van het oude bekende Drentse boek: "Drenthe in vlugtige en losse omtrekken geschetst".

Lesturgeon haalt volgens hem teveel eer naar zich toe wanneer hij in een brief het volledige auteurschap opeist. Wel leverde hij volgens Van Dijk daaraan de hoofdbijdrage. Die bepleit overigens een aanpassing van de bronzen beelden van de drie podagrissen te Coevorden. Hij noemt die "huiskamerbeeldjes".